

Turno smučanje v Karniji

Monte Coglians/Hohe Warte in njegovi vazali

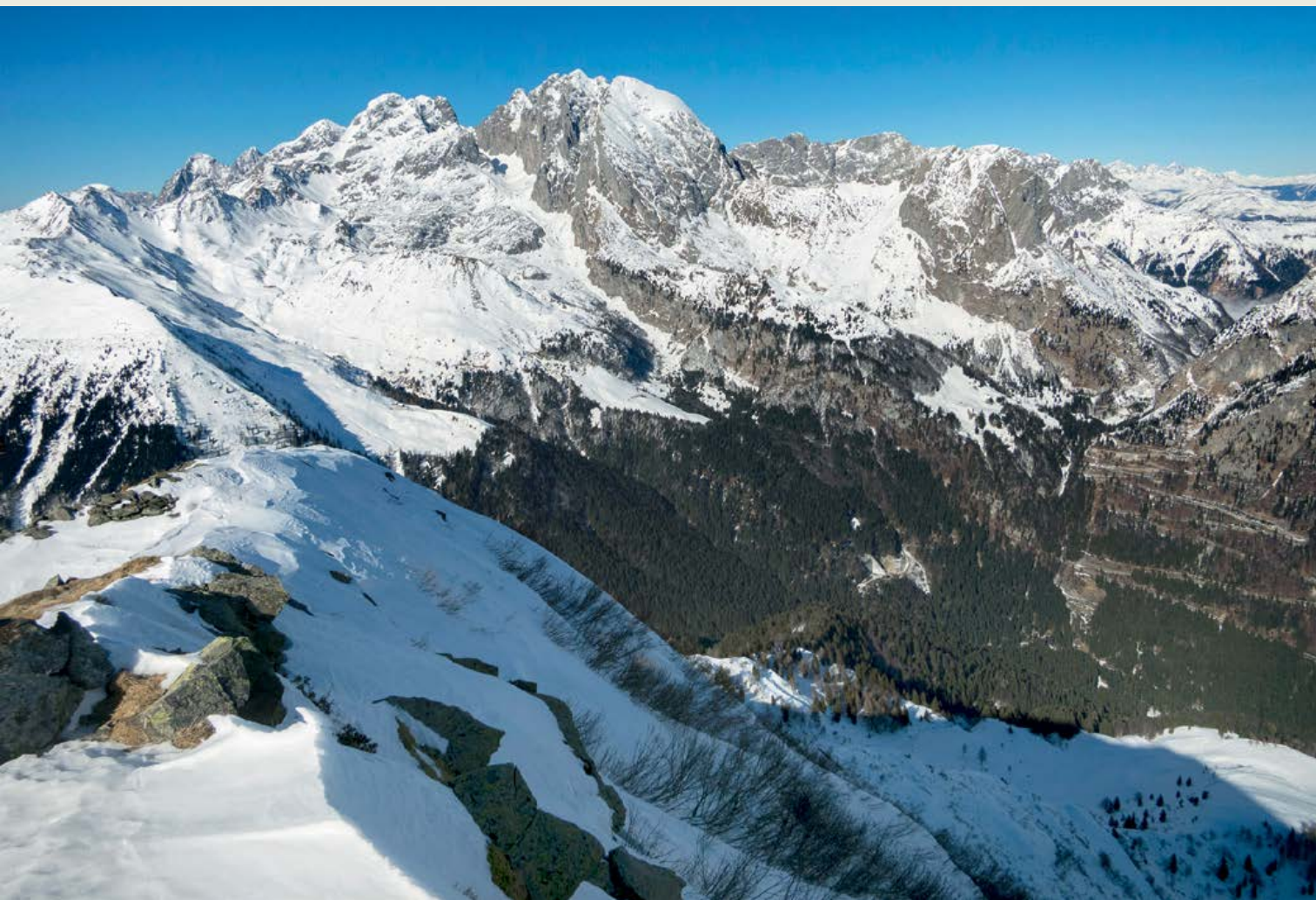
Karnija je severozahodni del italijanske pokrajine Furlanije - Julijske krajine, ki jo zaznamujeta precejšnja odročnost in nekakšna pravljicična zunajčasnost. Podobno kot naša Tolminska; kdor pozna njene skrite kotičke, ve, o čem je govor. Turistično in gorniško je skromno obljudena, a kogar okuži s svojimi čari, ga ne izpusti. Okužba je tako močna, da imamo v naši planinski literaturi kar nekaj vodnikov po gorah Karnije. Tudi turnosmučarsko je to pokrajina presežkov, in s tem zapisom želimo ponuditi vstopnico v njena nedra. Brez posebne bojazni, da bo zaradi tega Karnija postala deležna množičnega obiska in izgubila svoj romantični pridih.

Karnija/Carnia

Morda nam je Karnija poleg pokrajinske lepote blizu tudi zaradi zgodovinskih povezav. Ime je namreč dobila po keltskem plemenu Karni, ki je v regijo prišlo s severa čez prelaz Passo di Monte Croce Carnico/Plöckenpass. Ime Karnija je sumljivo podobno Karantaniji in Karnioli. Današnji Kranj (lat. Carnium) naj bi bil nekoč naselbina Karnov. Na tem mestu

se sicer nevarno približujemo venetskim hipotezam, ki spadajo v kakšno drugo, in ne planinsko literaturo. Kakorkoli, spoj jezika in kulture Karnov z Rimljani je privedel do današnje furlanščine in Furlanov. Zato se pred prvim obiskom Karnije naučimo vsaj osnovnega pozdrava "Bon di". Tudi krajevne dvojezične table nam bodo zvenele precej domače. Tumieč je italijansko Tolmezzo in podobno. Za nameček pa bomo

*Monte Coglians/
Hohe Warte in
njegovi vazali, desno
spodaj dobro vidna
cesta na Passo
di Monte Croce
Carnico/Plöckenpass
Foto: Tanja Jankovič*

*Casera Chiadins
bassa pod Monte
Crostisom
Foto: Tanja
Jankovič*

v Karniji srečali še t. i. jezikovne otoke staronemške manjšine v Sappadi/Plodnu, Saurisu/Zahru in Tima-uu/Tischelwangu. Poleg geografske, geološke, botanične je torej tu tudi izjemna kulturna pestrost, ki daje Karniji tako poseben pečat.

Karnija je gorato območje, ostro razrezano z vodnatimi dolinami. Glavno stičišče je že omenjeni Tolmeč/Tolmezzo, ki daje od daleč sicer podobo malce zanemarjenega industrijskega mesteca, katerega najbolj cvetoči časi so že minili. Prav nasprotno pa so manjši zaselki in predvsem gorske vasice pravi mali arhitekturni biseri. Tu je prvo glavno razpotje – lahko se napotimo proti severu, torej proti Paluzzi in naprej proti Plöckenpassu, ali pa proti zahodu, kjer se poti še enkrat cepijo. Spodaj proti Forni di Sopra in prelazu Passo Mauria in zgoraj proti Forni Avoltri in dalje proti Sappadi. Zapleteno? Še veliko bolj, kot se bere. Raziskovanja in tudi ciljev ne zmanjka. Večkrat ko

greš na pot, več in več novih želja se poraja.

Tudi z vidika turnega smučanja je Karnija nekaj posebnega. Zime so ostre in pošiljke snega navadno obilne. Le-ta pa zaradi proti jugu odprtih dolin v nižinah hitro skopni. Posledica so praviloma veliki kontrasti. Tako nas vedno, ko se mimo Trbiža spuščamo v Tolmeč, stiska v grlu. Vse kopno in suho. Vendar že pri izvozu z avtoceste pred Tolmečem belina vrhov na severu pomiri turnosmučarsko srce. Najboljši čas za turno smuko v Karniji je visoka zima in zgodnja pomlad, nekje do konca marca. Za vsaj približni vtis o snežnih razmerah priporočamo vpogled v kakšno od spletnih kamer in lavinsko poročilo dežele Furlanija - Julijska krajina.

Skupina Monte Coglians/Hohe Warte

Coglians leži v glavnem grebenu Karnijskih Alp in je z 2780 metri najvišja gora Karnije. Poleg Monte Peralbe, Monte Pramaggiore in Monte Bivere je Coglians tudi glavna turnosmučarska trofeja Karnije. Za pokušino bomo predlagali še tri turne smuke v njegovi neposredni bližini. Kogar zapis premami k obisku, bo okužen za zmeraj. Kot pravi moj turnosmučarski prijatelj: "Karnija nikoli ne razočara!"

Monte Coglians ...

... je slovenskim turnim smučarjem sicer razmeroma dobro poznan turni smuk, saj ga opisuje že trijezični turnosmučarski vodnik iz leta 1977. Brez dvoma ga lahko označimo za vsestransko zahteven turni smuk. Zaradi južne lege in precejšnje naklonine v zgornjem delu je izpostavljen plazovom in zdrsom. Tako je absolutno treba ujeti dobre razmere, kar je v informacijski dobi postalo še najmanjši problem. Radost nad uspehom na turi se praviloma takoj podeli v spletnem medmrežju. Okvirno pa, ker prisegamo na stabilne razmere v klasičnem turnosmučarskem firnu, je to v marcu.

*Vas Collina, ki je
izhodišče za turo na
Monte Coglians.
Foto: Tanja
Jankovič*

Tura je poleg tega tudi logistični zalogaj. Pot iz Ljubljane do izhodišča vzame namreč krepke tri ure potovanja. Doma nikoli ne boste vstali dovolj zgodaj, da bi na vrhu stali pravočasno. Zato vsekakor priporočamo umirjeno popoldansko popotovanje, ogledovanje lepote Karnije in spanje v Rifugiu Tolazzi. A je nujno treba predhodno preveriti, če je koča odprta, ali pa si pripraviti čim bolj udoben bivak na izhodišču vzpona.

Tudi kondicijsko Coglians ni zanemarljiv. Premagati bomo morali kar 1430 višinskih metrov in vzpon nam bo pri solidni kondicijski pripravljenosti vzel več kot štiri ure. Pametni bodo torej odrinili z baterijskimi svetilkami na čelu.

Navsezadnje je gora zahtevna tudi s čisto smučarskega vidika. Naklonina se stopnjuje in zadnja vesina doseže skupaj z izpostavljenostjo mejo alpinističnega smučanja. A vsem svarilom navkljub – če smo Monte Cogliansu dorasli, se nam bo trud bogato poplačal.

Pic Chiadin ...

... predstavlja idealno alternativo Monte Cogliansu, velikemu sosеду. Če nam gre karkoli narobe, če smo prepozni, če ocenimo, da sneg ni pravi, če se sfizi vreme ali pa gremo samo na ogled, je Pic Chiadin prava izbira. Poudarjamo pa, da to ni nikakršen kucelj, temveč klasičen turni smuk s skoraj tisoč metri višinske razlike.

Izhodišče za Pic Chiadin je enako kot pri Cogliansu, torej Rifugio Tolazzi. Na poti na Pic Chiadin dosežemo še eno planinsko postojanko, Rifugio Marinelli. Kočica je sicer pozimi zaprta, a dvesto metrov pred vrhom predstavlja tako primeren prostor za malico, da se ji težko odrečemo. Koča Marinelli je tudi točka za dostope z vzhodne strani, kajti do nje lahko prideмо s ceste, ki vodi na prelaz Plöckenpass. To varianto praviloma ubirajo turni smučarji, ki prihajajo iz sosednje Avstrije. Za nameček nam Pic Chiadin ponudi še dve različni možnosti spusta. Preprostejša vodi na-

zaj mimo koče Marinelli, strmejša pa naravnost po vesinah proti jugu in planini Casera Morareet.

La Chianevate/Kellerscharte ...

... je skrita senčna visokogorska krnica, v kateri sneg obleži dolgo v pomlad. Čeprav pri tej turi ne bomo dosegli vrha, temveč le ostro mejno škrbino, jo je mogoče toplo priporočiti zaradi izjemne lepote, razgibanosti in slikovitosti prehodov. Varianta, ki jo bomo predstavili, je zahtevna. Pri njej se bomo ognili začetnemu vzponu po navadno kopni gozdni cesti, pri vstopu v krnico opravili zanimiv in zahteven sestop skozi preduh in na koncu zabelili vzpon z lažjim plezanjem na škrbino. Za nameček pa bomo pri spustu opravili še krožno pot do izhodišča. (Za vtis si lahko pomagate z ogledom krajšega filma na spletni povezavi, navedeni v virih.) Obstaja tudi preprostejša in lažja možnost, ki jo bomo tudi nakazali. Odločitev

*Zložna pobočja Monte Crostisa
Foto: Tanja Jankovič*

*Spodnji del vzpona na škrbino La Chianevate/Kellerscharte
Foto: Tanja Jankovič*

Podoba Karnije
Foto: Tanja
Jankovič

pa je seveda vaša. La Chianevate je zahtevnejši turni smuk in ga priporočamo tistim, ki so v to okolje že malce vpeljani.

Monte Crostis

Po vodilu velikega misleca Aristotela sta v življenju pomembna zlata sredina in ravnovesje. Ker sta Monte Coglians in La Chianevate zahtevnejši, Pic Chiadin pa lažja tura, kot zadnjo dodajamo na drugo stran tehtnice še razgledni in pretežno zaobljeni Monte Crostis, ki je nekakšen južni stražar skupine. S smučmi je sicer pristopen iz več smeri. Mi se bomo nanj podali iz Tualisa po mojstrsko speljani gorski cesti, ki kar kliče po letni kolesarski ponovitvi. Možnost plavov pri tem vzponu je zanemarljivo majhna, zato je odlična izbira po večjem sneženju. Do sitega se bomo

naužili pršiča, samote in veličastnih razgledov. In po turi v eni od karnijskih gostiln lahko še polente, sira in slanine v maniri lokalne kulinarike.

Prav na vršni kupoli plečatega Crostisa zapustimo gorsko cesto in po grebenih in pobočjih dosežemo vrh. Da vse skupaj vseeno ne bi bilo preveč preprosto in prelahko, ne odsmučamo v smeri vzpona, temveč po kotanjastem svetu do planine Casera Chiadins bassa. Kdor tam gori ne posesti in zre proti morju, se mu v življenju zares muči!

Pod planino nas bo čakalo edino malce zahtevnejše mesto – prehod čez dve strmi grapi, ki ga po potrebi opravimo kar peš. Toliko, da ena sama lepota in prijaznost Crostisa dobita vsaj malce pridiha avanture. Tudi za turo na Monte Crostis v spletnih virih navajamo povezavo do kratkega filmskega zapisa.

Informacije:

Dostop: Do izhodišča za turi na Monte Coglians in Pic Chiadin se pripeljemo iz Ljubljane, nadaljujemo skozi Kranjsko Goro do Tolmeča/Tolmezza, kjer na obvoznici pred mestom zavijemo proti Forniju Avoltri in Sappadi. V Forniju Avoltri zavijemo desno in se skozi vas Collina pripeljemo do Rifugia Tolazzi. Za turo na Monte Crostis se ravno tako odpeljemo proti Forniju Avoltri, vendar malo naprej od Comegliansa poiščemo odcep za vasico Tualis.

Na Passo di Monte Croce Carnico/Plöckenpass, izhodišče za turo La Chianevate/Kellerscharte, se pripeljemo iz Avstrije po Ziljski dolini in skozi Kötschach-Mauthen ali iz Italije skozi Ljubljano, Trbiž/Tarvisio in Tolmeč/Tolmezzo, kjer na koncu mesta zavijemo desno, severno v dolino reke Torrente Bût/Canale di San Pietro (oznaka za prelaz) proti izhodišču.

Literatura: *Turni smuki. Gite Sci Alpinistiche. Schitouren. Kärnten. Slovenija. Friuli-Venezia Giulia.* PZS, 1977.

Scuola Carnica di Alpinismo e Scialpinismo 'Cirillo Floreanini' - Tolmezzo: *Scialpinismo in Carnia.* Edizioni in Mont, 2009.

Robert Zink: *Skialpinismus in den Karnischen Alpen.* Edizioni Versante Sud, 2015.

Spletne povezave: <https://en.wikipedia.org/wiki/Carnia>

<https://vimeo.com/93585720>

<https://vimeo.com/85664417>

<http://www.rifugiotolazzi.it/>

http://www.meteomin.it/WebCam/webcam_Montagna.asp

Zemljevida: *Sappada - S. Stefano - Forni Avoltri.* Tabbaco 01, 1: 25.000.

Alpi Carniche, Carnia Centrale. Tabbaco 09, 1: 25.000.